

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Avrea Gemma Christianorvm

Ruben, Leonhard

Paderbornae, 1604

Liber III. De varijs qualitatibus Christi Domini ordine alphabetico.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68313)

LIBER TERTIVS.

DE

VARIIS QVA-
LITATIBVS CHRISTI
DOMINI ORDINE
ALPHABETICO.

PRÆCIPVAS TANTVM ATTIN-
GAM, NAM INFINITAS ALIAS COLLI-
gere poteris ex decursu totius Thesauri nostræ
Bibliçæ, ordine Alphabetico: aliquas etiam
ex libro 1. cap. 4.

CAPVT PRIMVM.

Christus est aduocatus noster.

1. Ioan. 2. 1. 2. *Filioli mei, hac scribo vobis vt
non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum
habemus apud Patrem Iesum Christum iustum: &
ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro no-
stris autem peccatis tantum, sed etiam pro totius
mundi. Plura infra cap. 2. 8. 13. 18. 19.*

I S

CAPVT

Christus est agnus Dei.

Ioan. 1. 29. *Altera die vidit Ioannes Iesum
uentem ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui
tollit peccata mundi. Plura superius de hac re, li-
bro 2. cap. 10. diximus, quo etiam spectant qua
infra dicentur cap. 5. 18. & 19.*

CAPVT III.

Christus est caput Ecclesie

Ephes. 1. 5. 6. 7. *Qui predestinavit nos in ad-
optione filiorum per Iesum Christum in ipsum: Secun-
dum propositum voluntatis sue in laudem gloria gra-
tie sue, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo.
In quo habemus redemptionem per sanguinem eius,
remissionem peccatorum secundum diuitias gratia
eius. vers. 22. Et omnia subiecit sub pedibus eius,
& ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam. Ibidem
cap. 2. 20. 21. 22. Superedificati super fundamen-
tum apostolorum & prophetarum, ipso summo angulari
lapide Christo Iesu: in quo omnis edificatio constructa
crescit in templum sanctum in Domino. in quo & vos ce-
dificamini in habitaculum Dei, in Spiritu sancto. Cap.
4. 15. 16. Veritate autem facientes in charitate, cresca-
mus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo
totum corpus compactum & connexum per omnem
iuncturam subministrationis, secundam operationem
in mensuram vniuscuiusque membri augmentum corporis
facit in edificationem sui in charitate. Cap. 5. 21.
22. 23.*

22. 23. 24. 25. 26. Subiecti inuicem in timore Christi, Mulieres uiris suis subditæ sint sicut Domino: quoniam uir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesie. Ipse Saluator corporis eius. Sed sicut ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres uiris suis in omnibus. Viri diligite uxores uestras, sicut & Christus dilexit ecclesiam, & seipsam tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lauacro aquæ in uerbo uitæ. uers. 29. 30. 31. 32. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed fouet & nutrit eam, sicut & Christus ecclesiam: quia membra sumus corporis eius, de carne eius, & de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia. Coloss. 1. 18. 19. 20. 21. 22. 23. Et ipse est caput corporis ecclesie, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens; quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in caelis sunt. Et vos cum essetis aliquando alienati & inimici sensu in operibus malis, nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem, exhibere uos sanctos, & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso; Si tamen permanetis in fide fundati, & stabiles, & immobiles à spe Euangelij quod audistis, quod prædicatum est in uniuersa creatura quæ sub celo est. cuius factus sum ego Paulus minister.

CAPVT

Christus est causa omnis iustificationis.

PROPHETIAE. Psalm. II7. 22. 23. Lapidem
quē reprobauerunt adificantes, hic factus est in caput
anguli. A domino factum est istud, & est mirabile
in oculis nostris. Isaia 4. 2. 3. In illa die erit ger-
men Domini in magnificentia & gloria, & fructus
terrae sublimis, & exultatio his, qui saluati fuerint
de Israël. Et erit: omnis qui relictus fuerit in Sion,
& residuus in Ierusalem sanctus vocabitur, om-
nis qui scriptus est in vita in Ierusalem. Ibidem
cap. 22. 22. 23. 24. Et dabo clauem domus David
super humerum eius, & aperiet, & non erit qui clau-
dat, & claudet, & non erit qui aperiat. Et figam il-
lum paxillum in loco fideli, & erit in solium gloriae do-
mini patris sui. Et suspendent super eum omnem glo-
riam domus patris eius vasorum diuersa genera, om-
ne vas paruulum à vasis craterarum vsq; ad omne
vas musicorum. Capit. 28. 16. Idcirco haec dicit Do-
minus Deus. Ecce ego mittam in fundamentis Sion
lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum,
in fundamento fundatum, qui crediderit, non festi-
net. Capit. 61. 10. 11. Gaudens gaudebo in Domino,
& exultabit anima mea in Deo meo: quia induit
me vestimento salutis, & indumento iustitiae cir-
cumdedit me, quasi sponsam decoratam corona, &
quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim
terra profert germen suum, & sicut hortus semen
suum germinat: Sic Dominus Deus germinabit in-

firmam,

stitiam, & laudem, coram vniuersis gentibus. Ie-
 rem. 23. 5. 6. Ecce dies venient dicit Dominus, &
 suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit rex, &
 sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra.
 In diebus illis saluabitur Iuda, & Israël habitabis
 confidenter, & hoc est nomen quod vocabunt eum,
 Dominus iustus noster. Ibid. capit. 33. 14. 15. Ec-
 ce dies venient dicit Dominus, & suscitabo verbum
 bonum, quod locutus sum ad domum Israël & ad do-
 mum Iuda. In diebus illis, & in tempore illo, ger-
 minare faciam Dauid germen iusticie, & faciet iu-
 dicium & iustitiam in terra. Ezech. 17. 23. 24. In
 monte sublimi Israël plantabo illud & erumpet in
 germen, & faciet fructum, & erit in Cedrum ma-
 gnam, & habitabunt sub ea omnes volucres, & vni-
 uersum volatile sub umbra frondium eius nidifica-
 bit. Et scient omnia ligna regionis quia ego Domi-
 nus humiliavi lignum sublime, & exaltavi lignum
 humile: & siccaui lignum viride, & frondere feci li-
 gnum aridum: Ego Dominus locutus sum, & feci.
 Osee. 14. 5. 6. 7. 8. Sanabo contritiones eorum,
 diligam eos spontaneè; quia auersus est furor meus
 ab eis. Ero quasi ros, Israël germinabit sicut li-
 lium, & erumpet radix illius vt Libani. Ibunt rae-
 mi eius, & erit quasi oliua gloria eius, & odor eius
 vt Libani. Conuertentur sedentes in umbra eius:
 vident tritico, & germinabunt quasi vinea, memo-
 riale eius quasi vinum Libani. Zachar. 6. 12. 13.
 Et loqueris ad eum, dicens: hac ait Dominus exero-
 citum, dicens, Ecce vir oriens nomen eius, & subter-

eum orietur, & edificabit templum Domino, & ipse
 extruet templum Domino: & ipse portabit glo-
 riam, & sedebit, & dominabitur super solio suo: &
 erit sacerdos super solio suo, & consilium pacis erit
 inter illos duos. Malach. 3. 2. 3. Et quis poterit cog-
 itare diem aduentus eius, & quis stabit ad viden-
 dum eum? ipse enim quasi ignis conflans, & quasi her-
 ba fullonum: & sedebit conflans & emundans ar-
 gentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi
 aurum, & quasi argentum, & erunt Domino offer-
 rentes sacrificia in iustitia.

VERITAS. Ioan. 1. 16. 17. Et de plenitudi-
 ne eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia;
 quia lex per Moysen data est, gratia & veritas per
 Iesum Christum facta est. Ibid. cap. 10. 14. Ego sum
 pastor bonus, & cognosco meas, & cognoscunt me
 mea. Cap. 15. 4. 5. Manete in me, & ego in vobis.
 Sicut palmes non potest ferre fructum à semet ipsis
 si manserit in vite? Sic nec vos nisi in me manseritis.
 Ego sum vitis, vos palmites; qui manet in me, & ego
 in eo, hic fert fructum multum: quia si me nihil po-
 testis facere. Act. 4. 12. Et non est in alio aliquo sa-
 lus. Nec enim aliud nomen sub celo datum hominibus,
 in quo oporteat nos saluos fieri. Rom. 5. 18. Igi-
 tur sicut per vnus delictum in omnes homines in con-
 demnationem: sic & per vnus iustitiam in omnes ho-
 mines in iustificationem vitæ. 1. Cor. 1. 3. Gratia vobis
 & pax, à Deo patre nostro & Domino Iesu Chris-
 to. Vers. 30. 31. Ex ipso autem vos estis in Christo
 Iesu, qui factus est nobis sapientia in Deo, & iustitia
 & sanctificatio

& sanctificatio, & redemptio: ut quemadmodum
 scriptum est, qui gloriatur, in Domino gloriatur. Colo-
 lossens. 1. 18. 19. 20. 21. 22. 23. Et ipse est capus
 corporis Ecclesie, qui est principium, primogenitus
 ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens;
 quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabi-
 tare, & per eum reconciliare omnia in ipsum pacifi-
 cans per sanguinem crucis eius, siue qua in terris, siue
 qua in caelis sunt. Et vos cum essetis aliquando alie-
 nati & inimici sensu, in operibus malis, nunc autem
 reconciliavit in corpore carnis eius per mortem, ex-
 hibere vos sanctos & immaculatos, & irreprehensi-
 biles coram ipso. Si tamen permanetis in fide fundati &
 stabiles, & immobiles a spe Euangelij quod audi-
 stis, quod pradicatum est in uniuersa creatura
 qua sub calo est; cuius factus sum ego Paulus mi-
 nister.

CAPVT V.

Patrum etiam veteris testamenti eadem
 causa fuit.

IOAN. 1. 29. Altera die vidit Ioannes Iesum ven-
 nientem ad se, & ait. Ecce agnus Dei, ecce qui
 tollit peccata mundi. Vers. 36. Et respiciens Iesum
 ambulantiem, dicit: ecce agnus Dei. Rom. 3. 24. 25.
 26. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptio-
 nem qua est in Christo Iesu; quem proposuit Deus pro-
 pitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem
 iustitiae suae, propter remissionem precedentium delictorum.
 In sustentationem Dei ad ostensionem
 iustitiae

iustitia eius in hoc tempore: ut sit ipse iustus & iusti-
 ficans eum, qui est ex fide Christi Iesu. 1. Corinth.
 10. 1. 2. 3. 4. 5. Nolo enim vos ignorare fratres quo-
 niam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & om-
 nes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati
 sunt in nube & in mari: & omnes eandem escam spii-
 ritualem manducauerunt, & omnes eundem potum
 spirituales biberunt (bibebant autem de spirituali,
 consequente eos, petra, petra autem erat Christus)
 sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo,
 nam prostrati sunt in deserto. Ibidem capit. 15. 20.
 21. 22. 23. Nunc autem Christus resurrexit a mor-
 tuis, primitia dormientium, quoniam quidem per
 hominem mors, & per hominem resurrectio mortuo-
 rum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita &
 in Christo omnes uiuificabuntur. Vnusquisq; autem
 in suo ordine, primitia Christus: deinde ij qui sunt
 Christi, qui in aduentum eius crediderunt. 1. Tim.
 2. 5. 6. 7. Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei
 & hominum homo Christus Iesus: qui dedit redem-
 ptionem semetipsum pro omnibus, cuius testimonium
 temporibus suis confirmatum est. In quo positus
 sum ego predicator & apostolus (veritatem dico non
 mentior) doctor gentium in fide & veritate. Apoc.
 13. 8. Et adorauerunt eam (bestiam scilicet) om-
 nes qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta
 nomina in libro vite Agni, qui occisus est ab origi-
 ne mundi. 1. Ioan. 2. 1. 2. Filioli mei hac scribo vobis
 non peccetis, sed & si quis peccauerit aduocatum ha-
 beamus apud patrem Iesum Christum iustum, &

ipse est propitiatio pro peccatis nostris : non pro nostris autem tantum , sed etiam pro totius mundi.

CAPVT VI.

Christus est doctor, magister, propheta, predicator.

PROPHETIA. Deut. 18. 15. Prophetam de gente tua & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus; ipsum audies. Vers. 18. 19. Prophetam suscitabo de eis de medio fratrum suorum similem tui: & ponam verba mea in ore eius, loqueturq; ad eos omnia quae praecepero illi: qui autem verba eius, quae loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam. Isai. 2. 3. Et ibunt populi multi, & dicent: venite & ascendamus in montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius: quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Ierusalem. Ibid. cap. 30. 20. 21. Et dabit vobis Dominus panem arctum, & aquam breuem; & non faciet auolare a te ultra doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes praecceptorem tuum, et aures tuae audient verbum post tergum monentis: haec est via, ambulare in ea, & non declinetis neq; ad dexteram, neq; ad sinistram. Capit. 55. 3. 4. Inclinate aurem vestram & venite ad me: audite, & viuet anima vestra, & feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles. Ecce testem populis dedi eum, ducem ac praecceptorem gentibus. Osee. 10. 12. Seminate vobis in iustitia, & metite in ore misericordiae, innouate vobis noua-

K

bis noua-

bus nouale: tempus autem requirendi Dominum, cum
 venerit qui docebit vos iustitiam. Ioel. 2. 23. Et
 filia Sion exultate & letamini in Deo vestro: quia de-
 dit vobis doctorem iustitiae, & descendere faciet ad
 vos imbrem matutinum & serotinum sicut in prin-
 cipio. Mich. 4. 1. 2. Et erit in nouissimo dierum,
 erit mons domus Domini preparatus in vertice mon-
 tium, & sublimis super colles: & fluent ad eum populi.
 Et properabunt gentes multae & dicent: venite ascen-
 damus ad montem Domini & domum Dei Iacob; &
 docebit nos de vijs suis, & ibimus in semitis eius:
 quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de
 Ierusalem.

VERITAS. Matth. 3. 17. Et ecce vox de
 caelis dicens: hic est Filius meus dilectus in quo mihi
 complacui. Ibidem cap. 4. 17. Exinde cepit lesu-
 predicare, & dicere penitentiam agite: appropin-
 quant enim regnum caelorum. Capit. 17. 5. Ad-
 huc eo loquente ecce nubes lucida obumbravit eos. Et
 ecce vox de nube dicens: hic est filius meus dilectus
 quo mihi bene cōplacui, ipsum audite. Matth. 22. 17.
 Magister scimus quia verax es & viam Dei in ver-
 tate doces & non est tibi cura de aliquo. Similiter
 Marc. 12. 13. 14. Luc. 20. 20. 21. Cap. 23. 10. Et
 vocemini magistri, quia magister vester vnus
 Christus. Marc. 1. 14. Postquam autem traditus
 Ioannes, venit Iesus in Galileam, predicans eu-
 gelium regni Dei. Luc. 4. 15. Et ipse docebat in
 synagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus. Ibidem
 cap. 6. 20. Et ipse eleuatis oculis in discipulos
 dicebat

dicebat. *Beati pauperes : quia vestrum est regnum Dei.* Ioan. 1. 18. *Deum nemo vidit unquam : unigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarrauit.* Ibid. 13. 13. *Vos vocatis me Magister, & Domine, & bene dicitis, sum etenim.* Vide plura in The-
 fauro nostro Biblico, titulis. *Doceo, Doctor, Magister, Propheta.*

CAPVT VII.

*Christus est Dominus, & Dominus dominantium,
 Rex, & Rex regum.*

PROPHETIAE. 2. Reg. 7. 12. 13. *Cumq[ue] completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum eius. Ipse edificabit domum nomini meo, & stabiliam thronum regni eius usq[ue] in sempiternum.* 3. Reg. 10. 23. 24. *Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes reges terra, diuitijs, & sapientia; & uniuersa terra desiderabat vultum Salomonis, ut audiret sapientiam eius, quam dederat Dominus in corde eius.* Psal. 2. 6. *Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius, predicans praeceptum eius.* Psal. 71. 2. *Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis. Indicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio.* Vers. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. *Et permanebit cum sole & ante lunam; in generatione & generationem. Descendet sicut pluvia in vellus: & sicut stillicidia stillantia super terram. Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia.*

K 2   sia pa 2

tiapacis : donec auferatur luna, & dominabitur
 mari usq; ad mare: & a flumine usq; ad terminos or-
 bus terrarum. Coram illo procident Ethiopes, &
 inimici eius terram lingent. Reges Tharsis & insu-
 la munera offerent : Reges Arabum & Saba dona
 adducent. Et adorabunt eum omnes reges : omne
 gentes seruient ei. Psalm 88. 25. 26. 27. 28. 29. 30.
 Et veritas mea & misericordia mea cum ipso : & in
 nomine meo exaltabitur cornu eius. Et ponam in
 mari manum eius : & in fluminibus dexteram eius.
 Ipse inuocauit me, pater meus es tu : Deus meus &
 susceptor salutis mea. Et ego primogenitum ponam
 illum : excelsum pra regibus terra. In aeternum ser-
 uabo illi misericordiam meam, & testamentum meum
 fidele ipsi. Et ponam in seculum seculi semen eius, &
 thronum eius sicut dies cali. Vers. 36. 37. 38. Semper
 iuravi in sancto meo, si David mentiar : semen eius in
 aeternum manebit. Et thronus eius sicut sol in con-
 spectu meo, & sicut luna perfecta in aeternum : & te-
 stis in calo fidelis. Ierem. 23. 6. 7. Ecce dies veniunt
 dicit Dominus : &c. vt pagina 76. Ezech. 37. 24.
 Et seruus meus David rex super eos, & pastor vnus
 erit omnium eorum : in iudicijs meis ambulabunt, &
 mandata mea custodient, & facient ea. Dan. 2. 44.
 45. In diebus autem regnorum illorum, suscitabo
 Deus cali regnum, quod in aeternum non dissipabitur
 & regnum eius alteri populo non tradetur : commo-
 nuet autem & consumet vniuersa regna haec, & ipse
 stabit in aeternum. Secundum quod vidisti, quod
 monte abscissus est lapis sine manibus & commo-
 nuet
 testam

testam, & ferrum, & as, & argentum & aurum, Deus magnus ostendit regi quae ventura sunt postea. Et verum est somnium, & fidelis interpretatio eius. Ibid, cap. 7. 13. 14. Aspiciabant ergo in visione noctis, & ecce cum nubibus caeli quasi filius hominis veniebat, & usq; ad antiquum dierum peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum, & dedit eis potestatem, & honorem, & regnum, & omnes populi, & tribus, & linguae ipsi seruiunt: potestas eius potestas aeterna quae non auferetur: & regnum eius quod non corrumpetur. Verf. 27. Regnum autem, & potestas, & magnitudo regni, quae est subter omne caelum, datur populo sanctorum Altissimi: cuius regnum, regnum sempiternum est, & omnes reges seruiunt ei, & obediunt. Osee 3. 3. 4. 5. Et dixi ad eam: dies multos expectabis me, non fornicaberis, & non eris viro: sed ego expectabo te, quia dies multos sedebunt filij Israel sine rege & sine principe, & sine sacrificio & sine altari, & sine ephod & sine theraphim. Et post hac reuertentur filij Israel & quarent Dominum Deum suum, & David regem suum; & pauebunt ad Dominum, & ad bonum eius in nouissimo dierum. Mi. h. 4. 7. 8. Et ponam claudicantem in reliquias, & eam quae laborauerat in gentem robustam: & regnabit Dominus super eos in monte Sion, ex hoc nunc & usq; in aeternum. Et tu turris gregis, nebulosa filia Sion usq; ad te veniet; & veniet potestas prima, regnum filiae Ierusalem. Zachar. 9. 9. Exultabis filia Sion: iubilabis filia Ierusalem: ecce rex tuus veniet tibi iustus & Saluator, ipse pauper,

& ascendens super asinam, & super pullum filium asinae.

VERITAS. Matth. 21. 5. Dicite filiae Sion: ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & pullum filium subingulis. Luc. 1. 30. 31. 32. 33. Et ait angelus ei. Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum: ecce concipies in utero, & paries filiū, & vocabis nomē eius Iesum; hic erit magnus & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius, & regnabit in domo Jacob in aeternū, & regni eius nō erit finis. Ioan. 1. 49. Respondit ei Nathanaël, & ait: rabbi tu es filius Dei, & tu es rex Israël. Ibid. 12. 14. 15. Et inuenit Iesus asinam, & sedit super eum sicut scriptum est: noli timeere filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinae. Cap. 18. 36. 37. Respondit Iesus regnum meum non est de hoc mundo, si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utiq; decertarent ut non traderer Iudaeis: nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaq; ei Pilatus. Ergo rex es tu? Respondit Iesus. Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundū, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. Plura titul. Dominus, & titul. Rex thesauro nostro Biblico.

CAPVT VIII.

Christus est iustificator noster.

Roman. 3. 22. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes & super omnes qui credunt in eum

in eum: non enim est distinctio. Vers. 24. 25. 26. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quae est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiae suae, propter remissionem praecedentium delictorum in sustentatione Dei ad ostensionem iustitiae eius in hoc tempore: ut sit ipse iustus & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi. Ibidem cap. 5. 1. Iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum. Heb. 1. 9. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus praeparatibus tuis. Ex psal. 44. 8. Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus tuus oleo letitiae praeparatibus tuis. Plura titul. Iustifico & Iustificatio in thesauro nostro Biblico.

CAPVT IX.

Christus est legifer noster.

PROPHETIAE. Psalm. 83. 8. Etenim Dominus benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion. Isa. 2. 3. Et ibunt populi multi & dicent: venite & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius: quia de Sion exibit lex & verbum Domini de Ierusalem. Ibidem cap. 8. 16. Liga testimonium, signa legem in discipulis meis. Capit. 30. 20. Et dabit vobis Dominus panem arctum & aquam breuem, & non faciet anolare a te ultra doctorem.

K 4

inueniuntur

tuum: & erunt oculi tui videntes preceptorem tuum,
 Capit. 33. 21. Dominus enim iudex noster, Dominus
 legifer noster, Dominus rex noster. ipse saluabit nos,
 Capit. 42. 24. Quis dedit in direptionem Iacob, &
 Israël vastantibus? nonne Dominus ipse cui pecca-
 uimus? & noluerunt in vis eius ambulare, & non
 audierunt legem eius, Cap. 55. 3. 4. Inclinate au-
 rem vestram, & venite ad me: audite, & viuet anima
 vestra, & feriam vobiscum pactum sempiternum mi-
 sericordias David fideles. Ecce testem populis dedi-
 cum, ducem ac preceptorem gentibus. Ierem. 31. 33.
 34. 35. 36. Sed hoc erit pactum quod feriam cum
 domo Israël post dies illos, dicit Dominus: Dabo legem
 meam in visceribus eorum, & in corde eorum scri-
 bam eam, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in po-
 pulum. Et non docebit ultra vir proximum suum,
 & vir fratrem suum dicens, cognosce Dominum: om-
 nes enim cognoscent me à minimo eorum vsq; ad ma-
 ximum, ait Dominus: quia propitiabor iniquitati eor-
 um, & peccati eorum non memorabor amplius. Hoc
 dicit Dominus qui dat solem in lumine diei, ordinem
 luna & stellarum in lumine noctis, qui turbat mare
 & sonant fluctus eius; Dominus exercituum nomen
 illi. Si defecerint leges ista coram me dicit Dominus
 tunc & semen Israël deficiet vt non sit gens coram me
 cunctis diebus. Ezech. 20. 19. Ego Dominus Deus
 vester: in preceptis meis ambulate, iudicia mea cu-
 stodite, & facite ea.

VERITAS. Matth. 5. 22. Audistis quid
 dictum est antiquis: non occides, qui autem occiderit

reuerit iudicio. Vers. 29. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est in corde suo. Vers. 32. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari. & qui dimissam duxerit, adulterat. Vers. 34. Ego autem dico vobis non iurare omnino, neq; per calum: quia thronus Dei est. Vers. 38. Audistis quia dictum est: oculus pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo. quæ omnia sunt legislatoris præcipientis. Ibid capit. 7. 2. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini. & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Cap. 11. 20. Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam. vers 30. Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue. Capit. 28. 20. Docentes eos seruare omnia quaecunq; mandauit vobis; & ecce vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem sæculi. Ioan. 3. 3. Respondit Iesus, & dixit ei; (Nicodemo scilicet) amen, amen dico tibi nisi quis renatus fuerit, denuo non potest videre regnum Dei. Vers. 5. Respondit Iesus: amen, amen dico vobis, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei. Ibid. cap. 13. 34. Mandatum nouum do vobis vt diligatis inuicem sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem. Cap. 15. 12. Hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Vers. 17. Hec mando vobis vt diligatis inuicem. Heb. 10. 16. Hoc autem testa-

mentum quod testabor ad illos post dies illos dicit Dominus: dando leges meas in cordibus eorum, & in manibus eorum superscribam eas. ibidem. cap. 7. 12. Translato enim sacerdotio necesse est ut & legis translatio fiat. Roman. 3. 31. Legem ergo destrimus per fidem? absit: Sed legem statuimus.

CAPVT X.

Christus est lux gentium & totius mundi.

FIGVRAE. Genes. 13. 14. Dixitq; Dominus ad Abraham postquam diuisus est ab eo Lot: leua oculos tuos & vide a loco in quo nunc es, ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem &c. Ibidem cap. 18. 17. 18. Num calare potero Abraham que gesturus sum: cum futurus sit in gentem magnam ac robustissimam, & benedicenda sint in illo omnes nationes terra? Scio enim quod praeceptum sit filiis suis & domui suae post se ut custodiant uerba Domini, & faciant iudicium & iustitiam, ut adducatur Dominus propter Abraham omnia que locutus est ad eum. Capit. 22. 16. 17. Per memetipsum inquit dicit Dominus: quia fecisti hanc rem & non percisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas caeli, & sicut arenam quae est in litore maris: possidebitur in semine tuo omnes gentes terra, quia obedisti uoci meae. Cap. 26. 4. Et multiplicabo semen tuum sicut stellas caeli, daboq; posteris tuis uniuersas reges has: & benedicentur in semine tuo omnes gentes

terra, eo quod obederit Abraham voci mea, & custodierit praecepta & mandata mea, & ceremonias legesq; seruauerit. Capit. 28. 13. 14. Vidit Iacob Dominum scalae innixum dicentem sibi. Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Isaac. Terram in qua dormis tibi dabo & semini tuo, eritq; semen tuum quasi puluis terra; dilataberis ad occidentem, & orientem, & septentrionem, & meridiem, & benedicentur in te & in semine tuo cuncta tribus terra.

PROPHETIAE. Hui. 2. 1. 2. 3. 4. 5. Verbum quod vidit Isaias filius Amos super Iudam & Ierusalem. Et erit in diebus nouissimis preparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes. Et ibunt populi multi & dicent. Venite & ascendamus ad montem Domini & ad domum Iacob; & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius: quia de Sion exhibit lex, & verbum Domini de Ierusalem. Et iudicabit gentes, & arguet populos multos; & constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces: non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad praelium. Domus Iacob venite, & ambulemus in lumine Domini. Ibidem cap. 9. 1. 2. Primo tempore alienata est terra Zabulon & terra Nephthali, & nouissimo aggrauata est via maris trans Iordanem Galilae gentium. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbrae mortis, lux orta est eis. Multiplicasti gentem, non magnificasti letitiam.

Cap.

Cap. II. 10. In die illa radix Iesse, qui stat in signum
 populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit se-
 pulchrum eius gloriosum. Capit. 12. 6. Exulta &
 lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui san-
 ctus Israël, Cap. 42. 6. 7. Ego Dominus vocavi te
 in iniustitia, & apprehendi manum tuam, & seruaui
 te. Et dedi te in fœdus populi, in lucem gentium: ut
 aperires oculos cæcorum, & educeres de conclusione
 vinctum, de domo carceris sedentes in tenebris. Cap.
 49. 6. 7. 8. Et dixi: parum est ut sis mihi seruus ad
 suscitandas tribus Iacob, & facies Israël conuertens
 eas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea
 usque ad extremum terræ. Hæc dicit Dominus re-
 demptor Israël, sanctus eius, ad contemptibilem ani-
 mam, ad abominatam gentem, ad seruum domina-
 rum: reges videbunt & consurgent principes, & ado-
 rabunt propter Dominum, quia fidelis est, & sanctum
 Israël, qui elegit te. Hæc dicit Dominus: in tempo-
 re placito exaudiui te, & in die salutis auxiliatus
 sum tui; & seruaui te, & dedi te in fœdus populi, ut
 suscitares terram, & possideres hereditates dissipata-
 tas. Cap. 52. 15. Iste asperget gentes multas, super
 ipsum continebunt reges os suum: quia quibus non est
 narratum de eo, viderunt, & qui non audierunt con-
 templati sunt. Cap. 55. 4. 5. Ecce testem populis
 dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus. Ecce
 gentem quam nesciebas, vocabis: & gentes quæ te non
 cognouerunt, ad te current propter Dominum Deum
 tuum & sanctum Israël quia glorificauit te. Capit.
 60. 1. 2. 3. 4. Surge illuminare Ierusalem: quia ve-
 nit Ihu

nit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. Quia ecce tenebra operient terram, & caligo populos: super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Lena in circuitu oculos tuos & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: filij tui de longe venient, & filiae tuae de latere surgent. Vers. 19. 20. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor luna illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.

VERITAS. Matth. 4. 12. 13. 14. 15. 16. 17.

Cum autem audisset Iesus quod Ioannes traditus esset, secessit in Galilaam: & relicta ciuitate Nazareth venit & habitauit in Capharnaum maritima in finibus Zabulon & Nephthali, ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam. Terra Zabulon & terra Nephthali, via maris trans Iordanem Galilaeae gentium: populus qui sedebat in tenebris vidit lucem magnam; & sedentibus in regione umbrae mortis, lux orta est eis. Exinde coepit Iesus predicare & dicere, poenitentiam agite: appropinquauit enim regnum caelorum. Ibid. capit. 28. 19. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Marc. 16. 15. Euntes in mundum vniuersum predicate Euangelium omni creaturae. Luc. 1. 7. 8. Per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. Vers. 79. Illuminare his qui in tenebris & in umbrae mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Ibid. cap.

2. 30.

2. 30. 31. 32. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuae Israel. Capit. 24. 46. 47. Et dixit eis quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis tertia die, & predicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma: Ioan. 1. 4. 5. In ipso vita erat, & vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt vers. 9. Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ibid. capit. 3. 19. 20. 21. Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem; erant enim eorum opera mala. Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lucem ut manifestentur opera eius. Capit. 8. 12. Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens. Ego sum lux mundi: qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Capit. 9. 4. 5. Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari, quam diu sum in mundo, lux sum mundi. Cap. 10. 16. Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili; & illas me oportet adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus pastor. Cap. 11. 51. 52. Hoc autem à semetipso non dixit: sed cum esset pontifex anni illius prophetauit quod Iesus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios Dei qui

erant dispersi congregaret in unum. Cap. 12. 35. 36.
 Dixit ergo eis Iesus, adhuc modicum lumen in vobis
 est. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos te-
 nebræ comprehendant, & qui ambulat in tenebris
 nescit quo vadat: dum lucem habetis credite in lucē,
 ut filij lucis sitis. Hac locutus est Iesus, & abiit &
 abscondit se ab eis. Veri. 45. 46. Et qui videt me vi-
 det eum qui misit me. Ego lux in mundum veni, ut
 omnis qui credit in me in tenebris non maneat. Act.
 1. 8. Sed accipietis virtutem superuenientis Spiritus
 sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, &
 in omni Iudæa & Samaria, & usq; ad ultimum teræ
 ra, Ibidem cap. 13. 46. 47. Tunc constanter Pau-
 lus & Barnabas dixerunt, vobis oportebat prius lo-
 qui verbum Dei: Sed quoniam repellitis illud, & in-
 dignos vos iudicatis aeterna vita, ecce conuertimur
 ad gentes, sic enim pracepit nobis Dominus; posui-
 te in lucem gentium ut sis in salutem usq; ad extre-
 mum terra. Rom. 3. 29. 30. An iudeorum Deus
 tantum? nonne & gentium? imo & gentium; quon-
 iam quidem vnus est Deus qui iustificat circumci-
 sionem ex fide, & preputium per fidem. Ibid. cap. 9.
 24. 25. 26. Quos & vocauit nos non solum ex Iudeis
 sed etiam ex gentibus, sicut in Osee dicit: vocabo non
 plebem meam, plebem meam, & non dilectam, dile-
 ctam, & non misericordiam consecutam, misericor-
 diam consecutam. Et erit in loco vbi dictum est
 eis: non plebs mea vos, ibi vocabuntur filij Dei vi-
 ui. Capit. 15. 8. 9. 10. 11. 12. Dico enim Christum
 Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter
 veritatem

veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum: gentes autem super misericordia honorare Deum sicut scriptum est. Propterea confitebor tibi in gentibus Domine, & nomini tuo cantabo. Et iterum dicit. Laetamini gentes cum plebe eius. Et iterum. Laudate omnes gentes Dominum: & magnificate eum omnes populi. Et rursus Isaias ait. Erit radix Iesse, & qui exurget regere gentes, in eum gentes sperabunt. Ephel. 3. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Huius rei gratia ego Paulus vinculus Christi Iesu pro vobis gentibus, si tamen audistis dispensationem gratiae Dei quae data est vobis: quoniam secundum revelationem notum factum est mihi sacramentum sicut supra scripsi in breviter, prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in misterio Christi, quod alijs generationibus non est agnium filijs hominum, sicuti nunc reuelatum est sanctis Apostolis eius & prophetis in Spiritu. Gentes esse coheredes & concorporales & participes promissionis eius in Christo Iesu per euangelium. 1. Petr. 2. 9. 10. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis eius qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus nunc autem populus Dei: qui non consecutus misericordiam, nunc autem misericordiam consecutus.

CAPVT XI.

Christus est mediator noster.

FIGURAE. Exod. 25. 17. Facies & propitiatorium de auro mundissimo, duos cubitos & ...

midium tenebit longitudo eius, & cubitum ac semis-
sem latitudo. Veri. 22. Inde precipiam & loquar
ad te supra propitiatorium; ac de medio duorum
Cherubim, qui erunt super arcam testimonij, cun-
ctaq; mandabo per te filijs Israël. 2. Par. 6. 36. 37. 38.
39. Si autem peccauerint tibi (neq; enim est homo
qui non peccet) & iratus fueris eis, & tradideris ho-
stibus, & captiuos duxerint eos in terram longinquam
vel certè quæ iuxta est, & conuersi in corde suo in
terra ad quam captiuus ducti fuerant, egerint pœni-
tentiam, & deprecati fuerint in terra captiuitatis
sue, dicentes: peccauimus, iniquè fecimus. iniuste egia-
mus; & reuersi fuerint ad te in toto corde suo, & in
tota anima sua, in terra captiuitatis sue ad quam
ducti sunt, adorabunt te contra viam terra sue quam
dedisti patribus eorum, & urbis quam elegisti, &
domus quam adificauit nomini tuo: tu exaudies de
celo, hoc est, de firmo habitaculo preces eorum, &
facias iudicium, & dimittas populo tuo quamuis pec-
catori. Veri. 42. Domine Deus ne auerteris faciem
Christi tui: memento misericordiarum Dauid ser-
ui tui.

PROPHECIAE. Psalm. 83. 10. Protector
noster aspice Deus, & respice in faciem Christi tui.
Psalm. 131. 10. Propter Dauid seruum tuum non
auertas faciem Christi tui. Isai. 37. 35. Et prote-
gam ciuitatem istam, ut saluem eam propter me &
Dauid seruum meum.

VERITAS. Ioan. 17. 9. 10. Ego pro eis ro-
go non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi,
L quia

quia tui sunt: & mea omnia tua sunt, & tua
 mea sunt, & clarificatus sum in eis. Vers. 19. 20.
 21. Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint
 & ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis
 ego tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per
 verbum eorum in me: ut omnes unum sint, sicut
 tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis
 unum sint, ut credat mundus quia tu me misisti.
 Rom. 1. 2. Iustificati ergo ex fide. pacem habeamus
 ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum:
 per quem & habemus accessum per fidem ad gratiam
 istam, in qua stamus & gloriamur in spe gloria
 filiorum Dei. Ibidem cap. 8. 3. 4. Nam quia
 impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem
 Deus filium suum mittens in similitudinem carnis
 peccati. & de peccato damnauit peccatum in carne
 ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum
 carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Ephes. 2. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. Gratia enim estis saluati per fidem, & hoc non ex voluntate
 Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriari
 possit. Ipsius enim sumus factura creati in Christo Iesu
 in operibus bonis, quae preparauit Deus ut in
 illis ambulemus. Propter quod memores estote quod
 aliquando vos gentes in carne, qui dicebamini per
 scripturam ab ea quae dicitur circumcisio in carne. facti
 facti: qui eratis illo in tempore sine Christo, alieni
 à conuersatione Israël, & hospites testamenti
 promissionis spem non habentes, & sine Deo in
 mundo. Nunc autem in Christo Iesu vos qui aliquando
 do e
 Ipse
 mea
 carn
 ut d
 nem
 corpe
 seme
 qui lo
 per ip
 ad pa
 vnus
 Iesus
 mbus
 Unde
 ferner
 dum p
 tem n
 horis
 promi
 culpa
 rur.
 hircor
 sus, i
 nis: q
 ritum
 rum
 ab ope
 uenti
 do

QUALITATIBVS CHRISTI. 163

do eratis longè facti estis propè in sanguine Christi.
 Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraq; unum, &
 medium parietem maceria soluens, inimicitias in
 carne sua, legem mandatorum decretis euacuans:
 ut duos condat in semetipso in unum nouum homi-
 nem, faciens pacem, & reconciliet ambos in vno
 corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias in
 semetipso. Et veniens euangelizauit pacem vobis
 qui longè fuistis, & pacem ijs qui propè, quoniam
 per ipsum habemus accessum ambo in vno spiritu
 ad patrem. 1. Timoth. 2. 5. 6. Unus enim Deus,
 vnus & mediator Dei, & hominum homo Christus
 Iesus; qui dedit redemptionem semetipsum pro om-
 nibus, testimonium temporibus suis. Hebr. 7. 25.
 Unde & saluare in perpetuum potest accedentes per
 semetipsum ad Deum, semper viuens ad interpellan-
 dum pro nobis. Ibidem capit. 8. 6. 7. Nunc au-
 tem melius sortitus est ministerium quanto & me-
 lioris testamenti mediator est, quod in melioribus
 promissionibus sanctum est. Nam si illud prius
 culpa vacasset, non utiq; secundi locus inquirere-
 tur. Capit. 9. 13. 14. 15. 16. Si enim sanguis
 hircorum, & taurorum, & cinis vitula asper-
 sus, inquinatos sanctificat ad emundationem car-
 nis: quanto magis sanguis Christi qui per spi-
 ritum sanctum semetipsum obtulit immacula-
 tam DEO, emundauit conscientiam nostram
 ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo vi-
 uenti? Et ideo noui testamenti mediator est,
 vt morte intercedente, in redemptionem earum

prauaricationum quaerant sub priori testamento, & promissionem accipiant, qui vocati sunt, aeterna hereditatis: ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. Vers. 24. Non enim in manu facta sancta Iesus introiit exemplaria verorum, sed in ipsum caelum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Capit. 12. 22. 23. 24. Sed accessistis ad sanctum montem, & ciuitatem Dei uiuentis, Ierusalem caelestem, & multorum millium angelorum frequentiam, & ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in caelis, & iudicem omnium Deum, & spiritus iustorum perfectorum, & testamenti noui mediatorem Iesum, & sanguinis asperersionem melius loquentem quam Abel. 1. Ioan. 2. 1. 2. Filioli mei haec scribo vobis, ne non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum habebimus apud patrem Iesum Christum iustum, & qui est propitiarius pro peccatis nostris, non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi.

CAPVT XII.

Christus est verus Messias, Spiritu sancto & omnium donorum plenitudine unctus.

FIGURAE. 3. Reg. 1. 32. 33. 34. 35. De quoque rex David: vocate mihi Sadoc sacerdotem & Nathan prophetam, & Banaiam filium iade. Qui cum ingressi fuissent coram rege, dixit eis: tollite vobiscum seruos Domini vestri, & imperte Salomonem filium meum super mulam meam, ducite eum in Gihon, & unget eum ibi Sadoc sacerdos, & Nathan propheta in regem super Ise-

Et canetis buccinā, atq; dicitis: *vinat rex Salomon.*
 Et ascendetis post eum, & veniet & sedebit super so-
 lium meum, & ipse regnabit pro me; illiq; precipiam
 ut sit dux super Israël & super Iudam.

PROPHETIAE. Psal. 44. 8. 9. *Dilexi-
 sti iustitiam & odisti iniquitatem: propterea unxit
 te Deus tuus oleo letitiae prā consortibus tuis.*
*Myrrha & gutta, & cassia vestimentis tuis, à do-
 nibus eburneis, ex quibus delectauerunt te filiae re-
 gum in honore tuo. Isai. II. 1. 2. 3. Et egredietur vir-
 ga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, &
 requiescet super eum Spiritus Domini: spiritus sa-
 pientiae & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis,
 spiritus scientiae & pietatis, & replebit eum spiritus
 timoris Domini. Non secundum visionem oculo-
 rum iudicabit, neq; secundum auditum aurium ar-
 guet. Capit. 61. 1. 2. Spiritus Domini super me, eo
 quod unxit Dominus me; ad annunciandum man-
 suetis misit me, ut mederer contritis corde, praedica-
 rem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem:
 ut praedicarem annum placabilem Domino, & diem
 ultionis Deo nostro, ut consolarer omnes lugentes,*

VERITAS. Luc. 4. 17. 18. 19. 20. 21. 22.
*Et traditus est illi liber Isaiæ propheta, & ut reuol-
 uit librum, inuenit locum ubi scriptum erat: Spiritus
 Domini super me, propter quod unxit me, euangeli-
 zare pauperibus misit me, sanare contritos corde,
 praedicare captiuis remissionem, & caecis visum, di-
 mittere contractos in remissionem, praedicare annum
 Domini acceptum, & diem retributionis. Et cum
 L 3 plicuisset*

placuisse librum reddidit ministro, & sedit. Et
 omnium in Synagoga oculi erant intendentes in eum.
 Cœpit autem dicere ad illos, quia hodie impleta est
 hæc scriptura in auribus vestris. Et omnes testimo-
 nium illi dabant, & mirabantur in verbis grati-
 que procedebant de ore ipsius, & dicebant: nonne hic
 est filius Ioseph? Ioan. 1. 15. 16. 17. Ioannes testimo-
 nium perhibet de ipso, & clamat, dicens: hic ero-
 quem dixi, qui post me venturus est, ante me factus
 est, quia prior me erat. Et de plenitudine eius nos om-
 nes accepimus, & gratiam pro gratia; quia lex per
 Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Chri-
 stum facta est. Vers. 40. 41. Erat autem An-
 dreas frater Simonis Petri unus ex duobus qui au-
 dierant à Iohanne, & secuti fuerant eum. Inuenit
 hic primum fratrem suum Simonem, & dicit ei: no-
 uenimus Messiam, quod est interpretatum Christus.
 Ibidem capit. 4. 25. 26. Dicit ei mulier: Scio quia
 Messias venit (qui dicitur Christus) cum ergo vene-
 rit ille, nobis annuntiabit omnia. Dicit ei Iesus. Ego
 sum qui loquor tecum. Actor. 2. 36. Certissime
 ergo sciat omnis domus Israël, quia & Dominum eum
 & Christum fecit Deus, hunc Iesum, quem voca-
 sifixistis.

CAPVT XIII.

Christus est oblatio, hostia, & sacerdos.

FIGURAE. Genes. 14. 18. 19. At verò
 Chisdedech rex Salem proferens panem & vinum
 (erat enim sacerdos Dei altissimi) benedixit ei, &
 benedictus Abraham Deo excelsio qui creauit

lum & terram. 1. Reg. 2. 3. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes: recedant vetera de ore vestro, quia Deus scientiarum Dominus est, & ipsi preparantur cogitationes. Vers. 5. Repleti prius, pro panibus se locauerunt, & famelici saturati sunt, donec sterilis peperit plurimos: & quae multos habebat filios infirmata est.

PROPHETIAE. Psalm. 39. 7. 8. 9. 10. Sacrificium & oblationem noluit; aures autem perfecisti mihi. Holocaustum & pro peccato non postulasti: tunc dixi, ecce venio. In capite libri scriptum est de me: & facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. &c. Vers. 11. Insuper tuam, non abscondi in corde meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi. Psal. 109. 4. Iuravit Dominus & non poenitebit eum: tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. Isai. 22. 15. Hac dicit Dominus Deus exercituum: vade ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam praepositum templi, & dices ad eum. Quid tu hic, aut quasi quis hic? Vers. 19. 20. 21. 22. Et expellam te de statione tua, & de ministerio tuo deponam te. Et erit in die illa: vocabo seruum meum Eliacim filium Helciae, & induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & potestatem tuam dabo in manibus eius, & erit quasi pater habitantibus Ierusalem, & domui Iuda. Et dabo clauem domus David super humerum eius, & aperiet, & non erit qui claudat, & claudet, & non erit qui aperiat. Zach. 3. 1. Et ostendit mihi Dominus: desum sacerdotem magnum stantem coram angelo Domini:

Et Satan stabat à dextris eius ut aduersaretur ei, Ibid. 6. 11. 12. 13. Et sumes aurum & argentum, & facies coronas, & pones in capite Iesu filij Iosedech sacerdotis magni, & loqueris ad eum dicens; hac autem Dominus exercituum, dicens: Ecce vir oriens nomen eius, & subter eum orietur & adificabit templum Domino, & ipse extruet templum Domino; & ipse portabit gloriam, & sedebit & dominabitur super solium suo, & erit sacerdos super solio suo, & consilium pacis erit inter illos duos.

VERITAS. Ioan. 17. 19. Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate. Ephes. 5. 1. 2. Estote ergo imitatores Dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione sicut Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Heb. 4. 14. 15. 16. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit celos, Iesum Christum filium Dei, teneamus spei nostra confessionem: non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudinem absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae eius, ut misericordiam consequamur, gratiam inueniamus in auxilio oportuno. Ibid. 5. 4. 5. 6. 7. Nec quisquam sumit sibi honorem qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Sic & Christus non semetipsum clarificauit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, filius meus es tu, ego genui te. Quemadmodum & in alio loco dicit; tu sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech.

deh. *Qui in diebus carnis suae preces, supplicationesq; ad eum qui possit illum saluum facere à morte cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia. Vers. 8. 9. 10. Et quidem cum esset filius Dei, didicit ex ijs qua passus est obedientiam: & consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternae, appellatus à Deo Pontifex iuxta ordinem Melchisedech. Cap. 7. 23. 24. 25. 26. 27. 28. Et alij quidem facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere, hic autem eo quod maneat in aeternum sempiternum habet sacerdotium. Unde & saluare in perpetuum potest accedens per semetipsum ad Deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excel-sior caelis factus: qui non habet necessitatem, quotidie (quemadmodum sacerdotes) prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi; hoc enim fecit semel semetipsum offerendo. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes: Sermo autem iurandi qui post legem est, Filium in aeternum perfectum. Cap. 10. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. Ideo ingrediens mundum dicit: hostiam & oblationem nolui, corpus autem aptasti mihi. Holocaustomata, & pro peccato non tibi placuerunt, tunc dixi; ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus voluntatem tuam. Superius dicens: quia hostias, & oblationes & holocaustomata pro peccato nolui, nec placita sunt tibi qua secundum*

L 5

legere

legem offeruntur tunc dixi: ecce venio ut faciam
Deus voluntatem tuam, auferi primum, ut sequenti
statuat. In qua voluntate sanctificati sumus per ob-
lationem corporis Iesu Christi semel. Et omnis qui-
dem sacerdos praesto est quotidie ministrans, & eas-
dem saepe offerens hostias quae nunquam possunt au-
ferre peccata: hic autem unam pro peccatis offerens
hostiam in sempiternum sedet a dextera Dei, de
cetero expectans donec ponantur inimici eius scabel-
lum pedum eius. Vna enim oblatione consummatus
in aeternum sanctificatus.

CAPVT XIII.

Christus est ostium nostrum.

IOan. 10. 7. 8. 9. Dixit ergo eis iterum Iesus: amen,
amen dico vobis quia ego sum ostium ouium. Omi-
nes quotquot venerunt, fures sunt & latrones, & non
audierunt eos oues. Ego sum ostium, per me si quis in-
troierit, saluabitur; & ingredietur & egredietur &
pascua inueniet.

CAPVT XV.

Christus est pastor bonus & verus.

FIGVRA. Genes. 31. 39. In Iacob patriar-
cha qui inquit ad Laban. Nec captum a bestia
ostendi tibi, ego damnum omne reddebam: quicquid
furto peribat a me exigebas.

PROPHETIAE. Psal. 22. 1. 2. 3. Dominus
regit me & nihil mihi deerit; in loco pascuae ibi me
collocauit, super aquam refectiois educavit me: ani-
mam meam conuertit, Deduxit me super semitas in-
stus

stitia propter nomen suum. Isai. 40. 11. Sicut pastor
 gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos
 & in sinu suo leuabit, fortas ipse portabit. Ierem. 23.
 3. 4. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omni-
 bus terris, ad quas eieceram eos illuc: & conuertam eos
 ad rura sua. & crescent & multiplicabuntur. Et sus-
 citabo super eos pastores, & pascent eos: non formida-
 bunt ultra, & non pauebunt, & nullus queretur ex
 numero, dicit Dominus. Ezech. 34. 10. 11. 12. 13. 14.
 15. Hec dicit Dominus Deus: ecce ego ipse super pa-
 stores requiram gregem meum de manu eorum, & ces-
 sare faciam eos ut ultra non pascant gregem, nec pas-
 scant amplius pastores semetipsos: & liberabo gregem
 meum de ore eorum, & non erit ultra eis in escam.
 Quia haec dicit Dominus Deus: ecce ego ipse requi-
 ram oues meas, & visitabo eas. Sicut visitat pastor
 gregem suum in die quando fuerit in medio ouium
 suarum dissipatarum: sic visitabo oues meas, & libe-
 rabo eas de omnibus locis in quibus dispersa fuerant
 in die nubis & caliginis. Et educam eas de populis
 & congregabo eas de terris, & inducam eas in terram
 suam: & pascam eas in montibus Israël, in ruinis, & in
 cunctis sedibus terra. In pascuis uberrimis pascam
 eas, & in montibus excelsis Israël erunt pascua earum,
 ubi requiescent in herbis virentibus, & in pascuis pin-
 guibus pascentur super montes Israël. Vers. 21. 22.
 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. Pro eo quod laterio-
 bus & humeris impingebatis, & cornibus vestris ve-
 tilabatis omnia infirma pecora, donec dispergerentur
 foras: saluabo gregem meum, & non erit ultra in rapina,
 & iudic.

& iudic.

& iudicabo inter pecus & pecus. Et suscitabo super
 eas pastorem unum qui pascat eas, seruum meum
 David: ipse pascet eas, & ipse erit eis in pastorem.
 Ego enim Dominus ero eis in Deum, & seruus meus
 David, princeps in medio eorum: ego Dominus
 locutus sum. Et faciam cum eis pactum pacis. &
 cessare faciam bestias pessimas de terra: & qui habi-
 rant in deserto securi dormient in saltibus. Et po-
 nam eos in circuitu collis mei benedictionem: & dedu-
 cam imbrem in tempore suo, pluuia benedictionis er-
 runt. Et dabit lignum agri fructum suum, & terra
 dabit germen suum, & erunt in terra sua absq̄ timo-
 re, & scient quia ego Dominus. cum contriuero catenas
 iniqui eorum, & eruero eos de manu imperantium
 sibi. Et non erunt ultra in rapinam in gentibus,
 neq̄ bestie terra deuorabunt eos; sed habitabunt con-
 fidenter absq̄ ullo terrore. Et suscitabo eis germen
 nominatum, & non erunt ultra imminuti fame in
 terra, neq̄ portabunt ultra opprobrium gentium. Et
 scient quia ego Dominus Deus eorum cum eis. & ipse
 populus meus domus Israël, ait Dominus Deus. Vos
 autem greges mei, greges pascuae meae homines estis: &
 ego Dominus Deus uester, dicit Dominus Deus. Ibi-
 dem cap. 37. 24. Et seruus meus David rex super
 eos, & pastor vnus erit omnium eorum; in iudiciis
 meis ambulabunt, & mandata mea custodient & fa-
 cient ea. Mich. 5. 2. 3. 4. Et tu Bethlehem Ephra-
 ta paruulus es in millibus Iuda: ex te mihi egredietur
 qui sit dominator in Israël, & egressus eius ab initio
 a diebus aeternitatis. Propter hoc dabit eos usq̄ ad
 tempus

tempus, in quo parturiens pariet & reliqua fratrum eius conuertentur ad filios Israël. Et stabit, & pasces in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui: & conuertentur, quia nunc magnificabitur usq; ad terminos terra. Zachar. 11. 4. 5. 6. 7. Hec dicit Dominus Deus meus, pasce pecora occisionis, qua qui possiderant, occidebant, & non dolebant, & vendebant ea dicentes: benedictus Dominus, diuites facti sumus; & pastores eorum non parcabant eis. Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homines, unumquemq; in manu proximi sui, & in manu regis sui: & concident terram, & non eruam de manibus eorum. Et pascam pecus occisionis propter hoc, & pauperes gregis: & assumpsi mihi duas virgas, vnam vocavi Decorem, & alteram vocavi Funiculum, & pasci gregem. Ibidem cap. 13. 7. Phra mea suscitare super pastorem meum, & super virum coherentem mihi, dicit Dominus exercituum: percutere pastorem & dispergentur oves, & conuertam manum meam ad paruulos.

VERITAS. Matth. 26. 30. 31. Et hymno dicto exierunt in montem Oliveti. Tunc dicit illis Iesus: omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte; scriptum est enim. Percutiam pastorem & dispergentur oves gregis. Ioan. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oves propriae, videt lupum venientem, & dimittit oves & fugit, &

gu & lupus rapit & dispergit oues: mercenarius autem fugit quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus, & cognosco meas, & cognoscunt me mea. Sicut nouit me Pater & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo quae non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & uocem meam audient, & fiet unum ouile & unus pastor. Propterea me diligit Pater: quia ego ponam animam meam, & iterum sumam eam. Heb. 13. 20. 21. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnum ouium in sanguine testamenti aeterni Dominum nostrum Iesum Christum, aptet uos in omni bono, ut faciatis eius uoluntatem, faciens in uobis quod placeat cor aera se per Iesum Christum: cui est gloria in secula seculorum, Amen 1. Petr. 2. 25. Eratis enim sicut oues errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem & episcopum animarum uestrarum. Ibid. capit. 5. 2. 3. 4. Pascite qui in uobis est gregem Dei, prouidentes non coacte, sed spontaneè secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed uoluntariè: neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum percipietis immarcescibilem gloria coronam.

CAPVT XVI.

Christus est pax, & pacificator, & purificator.

Ephes. 2. 4. Deus autem qui diues est in misericordia propter nimiam charitatem suam quam dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis conuincit
ficauit

ficauit nos in Christo (cuius gratia estis saluati) &
 conresuscitauit, & condesere fecit in caelestibus in
 Christo Iesu. Verl. 14. 15. 16. 17. 18. Ipse enim est
 pax nostra, qui fecit utraq; unum, & medium parie-
 tem maceria soluens, inimicitias in carne sua; legem
 mandatorum decretis euacuans, ut duos condat in
 semetipso in unum nouum hominem, faciens pacem,
 & reconciliet ambos in uno corpore, Deo per crucem,
 interficiens inimicitias in semetipso. Et ueniens e-
 uangelizauit pacem uobis qui longè fuistis, & pacem
 uis qui propè. Quoniam per ipsum habemus ac-
 cessum in uno Spiritu ad Patrem. Collos. 1. 18. 19.
 20. 21. 22. Et ipse est caput corporis ecclesie, qui
 est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omo-
 nibus ipse primatum tenens, quia in ipso complacuit
 omnem plenitudinem inhabitare; & per eum recon-
 ciliare omnia in ipsum pacificans per sanguinem cruce
 eius, siue qua in terris, siue qua in caelis sunt. Et
 uos cum essetis aliquando alienati & inimici sensu,
 in operibus malis; nunc autem reconciliauit in cor-
 pore carnis eius per mortem, exhibere uos sanctos &
 immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso. Ibi-
 dem cap. 3. 14. 15. Super omnia autem hac charita-
 tem habete, quod est uinculum perfectionis: &
 pax Christi exultet in cordibus uestris, in quibus
 & uocati estis in uno corpore, & grati estote.

Plura capite sequenti decimo septimo
 & decimo octauo, decimo

nono & 26.

CAPVT

Christus est propitiatio nostra.

Roman. 3. 24. 25. 26. *Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem qua est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiationem, per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiae suae, propter remissionem precedentium delictorum, in sustentationem Dei ad ostensionem iustitiae eius in hoc tempore: ut sit ipse iustus & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi. 1. Ioan. 2. 1. 2. Filii mei hac scribo vobis ut non peccetis, sed & si quis peccauerit aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Ibidem. cap. 4. 10. 11. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Charissimi, si Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.*

CAPVT XVIII.

Christus est reconciliator noster.

1. Corinth. 15. 18. 19. 20. 21. *Ergo & qui dormierunt in Christo, perierunt. Si enim in uita tantum in Christo sperantes sumus, miseriores sumus omnibus hominibus. Nunc autem Christus resurrexit a mortuis primitiae dormientium quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Collos. 1. 20. 21. Et*

omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius, siue qua in terris, siue qua in caelis sunt. Et vos cum essetis aliquando alienati & inimici sensu, in operibus malis: nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos, & immaculatos & irreprehensibiles coram ipso. Plura capite decimo sexto, decimo septimo, decimo nono, vigesimo primo.

CAPVT XVIII.

Christus redemptor noster per sanguinem suum.

FIGURAE. Exod. 12. 13. Erit autem sanguis (agni scilicet paschalis) vobis in signum in aedibus in quibus eritis, & videbo sanguinem & transibo vos, nec erit in vobis plaga disperdens quando percussero terram Aegypti. Deut. 13. 5. Propheta autem ille, aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est ut vos auerteret a Domino Deo vestro qui eduxit vos de terra Aegypti, & redemit vos de domo seruitutis, ut errare te faceret de via quam tibi praecipit Dominus Deus tuus: & auferes malum de medio tui.

PROPHETIAE. Iob. 19. 26. 27. Et rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum: Scio enim quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum. Psalm. 3. 6. Ego dormiui & soporatus sum: & exsurrexi, quia Dominus suscepit me. Psalm. 50. 9. Asperges me hysopo & mundabor: lanabis me & super

M

super

super niuem dealabor. Psalm. 77. 35. Et rememorati sunt quia Deus adiutor est eorum: & Deus excelsus redemptor eorum est. Psalm. 106. 2. Dicant qui redempti sunt à Domino, quos redemit de manu inimici, & de regionibus congregauit eos. Psal. 109. 9. 10. Redemptionem misit populo suo: mandauit in aeternum testamentum suum. Sanctum & terribile nomen eius: Initium sapientia timor Domini. Intellectus bonus omnibus facientibus eum: laudatio eius manet in seculum seculi. Psalm. 129. 6. 7. 8. Ac custodia matutina usq; ad noctem speret Israël in Domino. Quia apud Dominum misericordia & cōpiosa apud eum redemptio. Et ipse redimet Israël ex omnibus iniquitatibus eius. Sapien. 9. 19. Nam per sapientiam sanati sunt, quicumq; placuerunt tibi Domine à principio. Ibidem. 10. 12. Custodiuit illum ab inimicis, & à seductoribus intantit illum: & certamen forte dedit illi, ut uinceret, & sciret quoniam omnium potentior est sapientia. Isai. 41. 13. 14. Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam dicensq; tibi: ne timeas, ego adiuui te. Noli timere vermis Iacob, qui mortuus es: Iustus ex Israël: ego auxiliatus sum tibi, dicit Dominus, & redemptor tuus sanctus Israël. Ibid. cap. 41. 1. 2. 3. Et nunc hac dicit Dominus creans te Iacob formans Israël: noli timere quia redemi te, & uocaui te nomine tuo, meus es tu. Cum pertransieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te. Cum ambulaueris in igne non combureris, & flamma non ardebit in te. Quia ego Dominus Deus tuus

Deus Israël saluator tuus dedi propitiationem tuam
 Egyptum, Æthiopiam & Saba prote. Vers. 11.
 Ego sum, ego sum Dominus, & non est absq³ me
 saluator Vers. 14. Hac dicit Dominus redemptor
 vester, sanctus Israël: propter vos misi in Babilo-
 nem, & detraxi vestes vniuersos, & Chaldaeos in-
 nauibus suis gloriantes. Capit. 44. 6. 7. Hac di-
 cit Dominus rex Israël, & redemptor eius Domi-
 nus exercituum: ego primus, & ego nouissimus, &
 absq³ me non est Deus. Quis similis mei? vocet,
 & annunciet, & ordinem exponat mihi ex quo con-
 stitui populum antiquum: ventura & que futura
 sunt annuncient eis. Vide vers. 25. Hac dicit Do-
 minus redemptor tuus & formator tuus ex utero: e-
 go sum Dominus faciens omnia, extendens calos so-
 lus, stabiliens terram, & nullus mecum. Capit. 52.
 9. 10. Gaudete & laudate simul deserta Ierusalem,
 quia consolatus est Dominus populum suum, rede-
 mit Ierusalem, parauit Dominus brachium sanc-
 tum suum in oculis omnium gentium, & vider-
 bunt omnes fines terre salutare Dei nostri. Capit.
 53. 5. 6. Ipse enim vulneratus est propter ini-
 quitates nostras, attritus est propter scelera nostra:
 disciplina pacis nostræ supra eum, & linore eius
 sanati sumus. Omnes nos quasi oues errauimus,
 unusquisq³ in viam suam declinauit: & posuit Do-
 minus in eo iniquitatem omnium nostrum. Vers.
 10. 11. Et Dominus voluit contere eum in
 infirmitate: Si posuerit pro peccato anima
 suam videbit semen longæuum, & voluntas Do-

mini in manu eius dirigetur. Pro eo quod la-
 boravit anima eius, videbit & saturabitur:
 in scientia sua iustificabit ipse iustus servus meus
 multos, & iniquitates eorum ipse portabit. Ca-
 pit. 54. 5. 6. 7. 8. Quia dominabitur tui qui fecit
 te, Dominus exercituum nomen eius: & redemptor
 tuus sanctus Israël, Deus omnis terra vocabitur.
 Quia ut mulierem derelictam & mœrentem spiritus
 vocavit te Dominus, & uxorem ab adolescentia ab-
 iectam, dixit Deus tuus. Ad punctum in modico
 dereliqui te, & in miserationibus magnis congregavi
 te. In momento indignationis abscondi faciē meā par-
 per à te, & in misericordia sempiterna misertus sum
 tui: dixit redemptor tuus Dominus, Cap. 60. 14. 16.
 Pro eo quod fuisti derelicta, & odio habitata, & non
 erat qui per te transfret, ponam te in superbiam secu-
 lorum, gaudium in generationem & generationem, &
 suges lac gentium, & mamilla regum lactaberis, &
 scies quia ego Dominus salvans te, & redemptor tuus
 fortis Iacob. Capit. 62. 11. 12. Ecce Dominus audi-
 tum fecit in extremis terra, dicite filia Sion: ecce
 saluator tuus venit, ecce merces eius cum eo, & opus
 eius coram illo. Et vocabunt eos populus sanctus
 redempti à Domino. Tu autem vocaberis quæ-
 civitas, & non derelicta. Ierem. 31. 34. Et non
 cebit vir ultra proximum suum, & vir fratrem suum
 dicens; Cognosce Dominum: omnes enim cognosce-
 me, à minimo eorum usq; ad maximum, ait Dom-
 nus, quia propitiabor iniquitati eorum, & peccati-
 rum non memorabor amplius. Ezech. 34. 12.

visitat pastor gregem suum in die quando fuerit in
 medio ouium suarum dissipatarum, sic visitabo oues
 meas, & liberabo eas de omnibus locis in quibus di-
 spersa fuerant in die nubis & caliginis. Dan. 9. 24.
 septuaginta hebdomades abbreviate sunt super po-
 pulum tuum, & super urbem sanctam tuam, ut con-
 summetur prauaricatio, & finē accipiat peccatum, &
 deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiter-
 na, & impleatur visio & prophetia. Osee. 7. 13. 14.
 Va eis quoniam recesserunt à me, vastabuntur quia
 prauaricati sunt in me: & ego redemi eos, & ipsi lo-
 cuti sunt contra me mendacia. Et non clamaue-
 runt ad me in corde suo, sed ululabunt in cubilibus
 suis: super triticum & vinum ruminabant, & recess-
 serunt à me. Ibidem capit. 13. 14. De manu mortis
 liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua ô
 mors, morsus tuus inferne. Ioël. 2. 32. Et erit om-
 nis qui inuocauerit nomen Domini saluus erit: quia
 in monte Sion & in Ierusalem erit saluatio sicut dixit
 Dominus, & in residuis quos Dominus vocauerit.
 Abd. 17. Et in monte Sion erit saluatio, & erit san-
 ctus: & possidebit domus Iacob eos qui se possederant.
 Verf. 21. Et ascendent saluatores in montem Sion in-
 dicare montē Esau: & erit Domino regnum. Mich.
 7. 18. 19. Quis Deus similis tui, qui aufers iniquita-
 tem & transis peccatum reliquiarum hereditatis
 tuae? non immittet ultra furorem suum: quoniam
 volens misericordiam est. Reuertetur & misere-
 bitur nostri, deponet iniquitates nostras: & projiciet
 in profundum maris omnia peccata nostra. Na-
 hum.

hum. 1. 15. Ecce super montes pedes euangelizan-
 tis & annunciantis pacem; celebra Iuda festiuita-
 tes tuas, & redde vota tua: quia non adyciet ul-
 tra ut pertranscat in te Belial, vniversus interje.
 Soph. 3. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. Lauda filia
 Sion, iubila Israël, latare & exulta in omni cor-
 de filia Ierusalem: abstulit Dominus iudicium
 tuum, auertit inimicos tuos rex Israël Dominus
 in medio tui, non timebis malum ultra. In die illa
 dicetur Ierusalem: noli timere, Sion, non dissoluatur
 manus tua. Dominus Deus tuus in medio tui for-
 tis, ipse saluabit, gaudebit super te in latitia, silebit in
 dilectione sua, exultabit super te in laude. Naga,
 qui à lege recesserant, congregabo, qui ex teerant:
 ut non ultra habeas super eis opprobrium. Ecco
 ego interficiam omnes qui affluerunt te in tempore
 illo, & saluabo claudicantem, & eam qua cecidit
 fuerat, congregabo: & ponam eos in laudem, & in
 nomen, in omni terra confusionis eorum. In tem-
 pore illo quo adducam vos, & in tempore quo con-
 gregabo vos: dabo enim vos in nomen & in laudem
 omnibus populis terra, cum conuertero captiuita-
 tem vestram coram oculis vestris dicit Dominus.
 Zachar. 3. 9. Quia ecce lapis quem dedi coram
 su, super lapidem unum septem oculi sunt: ecce
 ego calabo sculpturam eius aut Dominus exercituum
 & auferam iniquitatem terra illius in die vna.
 Ibidem capit. 9. 11. Tu quoq; in sanguine testame-
 nti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo est aqua.
 Ibidem capit. 13. 1. In die illa erit fons patens

mu David & habitantibus Ierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruate. Malach. 3. 2. 3. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? & quis stabit ad videndum eum? ipse enim quasi ignis conflans & emundans argentum: & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum, & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. Ibidem capit. 4. 2. Et orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitie, & sanitas in pennis eius: & egrediemini, & salietis sicut vituli de armento.

VERITAS. Matth. 20. 26. 27. Non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister; & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus: Sicut filius hominis non venit ministrari sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis. Ibidem capit. 26. 28. Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Luc. 1. 68. Benedictus Dominus Deus Israël, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis sue. Ibidem capit. 21. 28. His autem fieri incipientibus respicite & leuate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra. Ioan. 1. 29. Altera die vidit Ioannes Iesum venientem ad se, & ait: ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Actor. 10. 43. Huic omnes prophetae testimoniū perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomē eius omnes qui credunt in eū. Rom. 3. 24. 25. 26. Iustificati gratis per gratiā ipsius per redemptionē quæ est

in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiationem
 per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitia
 suae, propter remissionem precedentium delictorum in
 sustentationem Dei, ad ostensionem iustitia eius in
 hoc tempore: ut sit ipse iustus & iustificans eum, qui
 est ex fide Iesu Christi, 1. Cor. 1. 30. 31. Ex ipso au-
 tem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sa-
 pientia a Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redem-
 ptio: ut quemadmodum scriptum est, qui gloriatur
 in Domino gloriatur. Ibidem capit. 6. 20. Empti
 estis pretio magno, glorificate & portate Deum in
 corpore vestro. Ibidem capit. 7. 23. Pretio empti
 estis, nolite fieri servi hominum. Galat. 3. 13. 14. Chri-
 stus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis
 maledictum (quia scriptum est: maledictus omnis qui
 pendet in ligno) ut in gentibus benedictio Abra-
 ha fieret in Christo Iesu; ut pollicitationem Spiritus ac-
 cipiamus per fidem. Eph. 1. 7. 8. 9. 10. In quo (Chri-
 sto) habemus redemptionem per sanguinem eius, re-
 missionem peccatorum secundum divitias gratiae eius
 quae superabundavit in nobis in omni sapientia &
 prudentia: ut notum faceret nobis sacramentum vo-
 luntatis suae, secundum beneplacitum eius, quod pro-
 posuit in eo in dispensationem plenitudinis tempo-
 rum, instaurare omnia in Christo, quae in caelis & quae
 in terra sunt in ipso. Vers. 13. 14. In quo & cum
 cum audissetis verbum veritatis (euangelium salu-
 tis vestrae) in quo & credentes signati estis spiritu pro-
 missionis sancto, qui est pignus hereditatis nostrae, in
 redemptionem acquisitionis, in laudem gloriae ipsius
 Ibidem

Ibidem capit. 2. 17. 18. Et veniens euangelizans pacem vobis qui longè fuistis, & pacem ijs qui propè: quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno spiritu ad Patrem. Heb. 9. 11. 12. 13. 14. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non huius creationis: neq; per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta aeterna redemptione inuenta. Si enim sanguis hircorum & taurorum & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti? Et ideo noui testamenti mediator est, ut morte intercedente, in redemptionem earum prauaricationum, quae erat sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt aeterna hereditatis. Vers. 22. 23. 24. 25. Et omnia penè in sanguine secundum legem mundantur: & sine sanguinis effusione non fit remissio. Necessè est ergo exemplaria quidem caelestium his mundari: ipsa autem caelestia melioribus hostijs quàm istis. Non enim in manufacta sancta Iesus introiuit, exemplaria verorum: sed in ipsum caelum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut saepe offerat semetipsum, quemadmodum pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno. Vers. 26. 27. 28. Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel

in consummatione seculorum, ad destructionem peccati, per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium: sic & Christus semel oblatuſ est ad multorum exhaurienda peccata, secundo sine peccato apparebit expectantibus se, in salutem. 1. Petr. 1. 18, 19, 20, 21. Scientes quod non corruptilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paterna traditionis: Sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi & immaculati, praecogniti quidem ante mundi constitutionem; manifestati autem nouissimis temporibus propter vos, qui per ipsum fideles estis in Deo, qui suscitauit eum a mortuis, & dedit ei gloriam ut fides vestra & spes esset in Deo. 1. Ioan. 1. 7. Si autem in luce ambulamus sicut & ipse est in luce, societatem habemus ad inuicem, & sanguis Iesu Christi filij eius mundat nos ab omni peccato. Ibid. capit. 2. 1. 2. Filioli mei hac scribo vobis ut non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem peccatis tantum, sed etiam pro totius mundi. Cap. 4. 10. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum; sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Apoc. 1. 5. 6. Et a Iesu Christo qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terra, qui dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum, & sacerdotes Deo & Patri suo: ipsi gloria

gloria & imperium in secula seculorum, Amen. Ibid. cap. 5. 8. 9. 10. Et cum aperuisset librum. quatuor animalia & viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno habentes singuli citharas & phialas aureas plenas odorum, quae sunt orationes sanctorum: & cantabant canticum novum, dicentes: dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius, quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes, & regnabimus super terram. Capit. 13. 8. Et adorauerunt eum omnes qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitae Agni, qui occisus est ab origine mundi.

CAPVT XX.

Christus est resuscitator corporum nostrorum.

PROPHETIA. Isai. 26. 19. *Vivent mortui primi, interfecti mei resurgent: expergiscimini, & laudate qui habitatis in puluere: quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum detrahes in ruinam.*

VERITAS. Matth. 9. 25. *Et cum eiecta esset turba, intrauit, & tenuit manum eius, & surrexit puella.* Ibidem capit. 27. 52. *Et monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.* Marc. 5. 41. 42. *Et tenens manum puella ait illi: Tali hacumi, quod est interpretatum puella (tibi dico) surge, & confestim surrexit puella & ambulabat, erat autem annorum duodecim.* & obstupuerunt stupore magno. Luc. 7. 13. 14. 15. *Quam eum vidisset Dominus misericordia motus super eam,*
dixit

dixit illi, noli flere, & accessit & tetigit loculum, (hi autem qui portabant, steterunt) & ait: adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, & coepit loqui, & dedit illum matri suae. Ibidem, cap. 8. 54. 55. Ipse autem tenens manum eius clamavit, dicens: puella, surge. Et reuersus est spiritus eius, & surrexit continuo. Ioan. 5. 25. Sicut enim pater resuscitat mortuos, & viuificat: Sic & filius quos vult viuificat: Vers. 25. Amen, amen dico vobis quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem filij Dei: & qui audierint, viuent. Ibidem capit. 6. 39. 40. Hec est autem voluntas eius, qui misit me, patris: ut omne quod dedit mihi non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die. Hec est autem voluntas patris mei qui misit me: ut omnis qui videt filium & credit in eum, habeat vitam aeternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Capit. 11. 43. 44. Hec cum dixisset, voce magna clamauit: Lazare veni foras. Et statim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus institis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus: soluite eum & snite abire.

CAPVT XXI.

Christus est omnium nostrum Saluator.

FIGVRAE. In Ioseph. [Genes. 41. 44. 45.]
Dixit quoque rex ad Ioseph: ego sum Pharao, abique tuo imperio non mouebit quisquam manum aut pedem in omni terra Aegypti, vertitque nomen eius, & vocauit eum lingua Aegyptiaca saluatorem nostrum
di: de

di: deditq; illi uxorem *Aseneth* filiam *Putipharis* sacerdotis *Heliopoleos*. Egressus est itaq; *Ioseph* ad terram *Aegypti*. Ibidem capit. 45. 5. Nolite pavere, neq; vobis durum esse videatur quod vendidistis me in his regionibus: pro salute enim vestra misit me *Deus* ante vos in *Aegyptum*. Ibid. capit. 49. 18. Salutare tuum expectabo *Domine*.

PROPHETIAE. *Iob*. 13. 16. Et ipse erit saluator meus: non enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita. *Psal*m 13. 7. Quis dabit ex *Sion* salutare *Israël*? cum auerterit *Dominus* captiuitatem plebis suae, exultabit *Iacob*, & letabitur *Israël*. *Psal*m. 24. 5. Dirige me in veritate tua & doce me: quia tu es *Deus* saluator meus, & te sustinui tota die. *Psal*m. 52. 7. Quis dabit ex *Sion* salutare *Israël*? cum conuerterit *Deus* captiuitatem plebis suae, exultabit *Iacob*, & letabitur *Israël*. *Psal*. 61. 7. 8. Quia ipse *Deus* meus, & saluator meus: adiutor meus non emigrabo. In *Deo* salutare meum, & gloria mea: *Deus* auxilij mei, & spes mea in *Deo* est. *Psal*. 97. 1. 2. 3. Cantate *Domino* canticum nouum: quia mirabilia fecit. Saluauit sibi dextera eius: & brachium sanctum eius. Notum fecit *Dominus* salutare suum: in conspectu gentium reuelauit iustitiam suam. Recordatus est misericordiae suae, & veritatis suae, domui *Israël*. Viderunt omnes termini terra salutare *Dei* nostri. *Isai*. 12. 2. Ecce *Dominus* saluator meus, fiducialiter agam, & non timebo: quia fortitudo mea & laus mea *Dominus*, & factus est mihi in salutem. Ibidem capit. 19. 20.
Erit

Erit in signum, & in testimonium Domino exercituum in terra Egypti. Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantis, & mittet eis saluator, & propugnator, qui liberet eos. Cap. 33. 21. Dominus enim dicitur rex noster, Dominus legifer noster, Deus rex noster, ipse saluabit nos. Cap. 35. 4. Dicitur pusillanimis: confortamini, & nolite timere, ecce Deus vester ultionem adducet retributionis, Deus ipse veniet & saluabit vos. Capit. 43. 11. 12. 13. Ego sum, ego sum Dominus, & non est absque me saluator. Ego annunciaui & saluauit: auditum feci, & non fuit in vobis alienus: vos testes mei, dicit Dominus, & ego Deus. Et ab initio ego ipse, & non est qui de manu mea eruat: operabor & quis auertet illud? Cap. 45. 8. Rorate cali desuper & nubes pluant iustum: aperiatur terra, & germinet saluatorem, iustitia oriatur simul: ego Dominus creantur cum. Vers. 15. Verè tu es Deus absconditus, Deus Israël saluator. Capit. 49. 6. 7. 8. Et dixit. Parum est ut sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & faces Israël conuertendas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terra. Hac dicit Dominus redemptor Israël, sanctus eius, ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad seruum dominorum: reges videbunt, & confitentur principes, & adorabunt propter Dominum qui fidelis est, & sanctum Israël qui elegit te. Hac dicit Dominus: in tempore placito exaudiui te, & in die salutis auxiliatus sum tui, & seruauit te, & dedi tibi foedus populi, ut suscitares terram, & possideres hereditates dissipatas. Capit. 51. 4. 5. Attende ad

*me popule meus, & tribus mea me audite: quia lex
 à me exiet, & iudicium meum in lucem populorum
 requiescet. Propè est iustus meus, egressus est salu-
 uator meus, & brachia mea populos iudicabunt:
 me insula expectabunt, & brachium meum sustine-
 bunt. Capit. 62. 1. 2. Propter Sion non tacebo, & pro-
 pter Ierusalem non quiescam, donec egrediatur ut
 splendor iustus eius, & saluator eius ut lampas ac-
 cendatur. Et videbunt gentes iustum suum: &
 vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nomi-
 nabit. Vers. 11. 12. Ecce Dominus auditum fecit
 in extremis terra: dicite filia Sion: ecce saluator
 tuus venit, ecce merces eius cum eo, & opus eius co-
 ram illo. Et vocabunt eos populus sanctus redempti
 à Domino: tu autem vocaberis quæsitæ ciuitas &
 non derelicta. Capit. 63. 8. 9. Et dixit: veruntan-
 tem populus meus est, filij non negantes: & factus
 est eis saluator. In omni tribulatione eorum non
 est tribulatus, & angelus faciei eius saluauit eos: in
 dilectione sua & in indulgentia sua ipse redemit eos,
 & portauit eos, & eleuauit eos cunctis diebus sæculi.
 Jerem. 14. 8. 9. Expectatio Israël, saluator eius in
 tempore tribulationis: quare quasi colonus futurus
 es in terra, & quasi viator declinans ad manendum?
 Quare futurus es velut vir vagus, ut fortis quis
 non potest saluare se? Tu autem in nobis es Domi-
 ne, & nomen tuum inuocatum est super nos, ne
 derelinquas nos. Daniel. 6. 27. Ipse liberator
 atq; saluator faciens signa & mirabilia in celo &
 in terra: qui liberauit Daniele de lacu leonum.*

Osee

Osee. 1. 7. Et domui Iuda miserebor, & saluabo eos in Domino Deo suo; & non saluabo eos in arcu, & in gladio, & in bello, & in equis, & in equitibus. Ibid. 13. 4. Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Egypti, & Deum absq; me nescies, & saluator non est prater me. Mich. 7. 7. Ego autem ad Dominum aspiciam, expectabo Deum saluatorem meum audiet me Deus meus. Abac. 3. 13. Egressus es in salutem populi tui: in salutem cum Christo tuo. Zachat. 9. 9. Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem: ecce rex tuus veniet tibi iustus, & saluator: ipse pauper & ascendens super asinam, & super pullum filium asinae.

VERITAS. Matth. 1. 20. 21. Et vocabitur nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Ibidem capit. 18. 11. Venit enim filius hominis saluare quod perierat. Luc. 2. 10. 11. Et dixit illis angelus: nolite timere. Ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus est nobis hodie saluator, qui est Christus Dominus, in ciuitate David. Ioan. 3. 16. 17. Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret: ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam aeternam. Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Ibidem capit. 42. Et mulieri dicebant: quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audimus & scimus, quia hic est verè saluator mundi. Capit. 10. Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur &

& ingreditur & egredietur & pascua inueniet. Act. 4. 11. 12. Hic est lapis qui reprobatus est a vobis aedificantibus, qui factus est in caput anguli: & non est in alio aliquo salus; nec enim aliud nomen est sub celo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. Ibidem capit. 5. 30. 31. Deus patrum nostrorum suscitauit Iesum quem vos interemistis suspendentes in ligno. Hunc principem & saluatorem Deus exaltauit dextera sua ad dandam poenitentiam Israëli, & remissionem peccatorum. Capit. 13. 23. 24. Huius Deus ex semine secundum promissionem eduxit Israëli saluatorem Iesum, predicante Ioanne ante faciem aduentus eius baptismum poenitentiae omni populo Israëli. Vers. 46. 47. Tunc constanter Paulus & Barnabas dixerunt: vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellistis illud, & indignos vos indicatis aeternae vitae, ecce conuertimur ad gentes: sic enim praecepit nobis Dominus, posui te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terrae. Capit. 28. 28. Notum sit ergo vobis, quoniam gentibus missum est salutare Dei, & ipsi audient. Ephes. 2. 3. 4. 5. 6. Deus autem qui diues est in misericordia propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo (cuius gratta estis saluati) & conresuscitauit, & confedere fecit in caelestibus in Christo Iesu. Ibidem capit. 5. 23. Quoniam vir est caput mulieris, sicut Christus est caput Ecclesiae: ipse saluator corporis eius. Phil. 3. 20. 21. Nostra autem conuersatio in caelis est: unde etiam

N

de etiam

de etiam saluatorem expectamus Dominum nostrum
 Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis
 nostrae, configuratum corpori claritatis suae, secun-
 dum operationem, qua etiam possit subycere sibi om-
 nia. 2. Tim. 1. 10. 11. Manifestata est autem nunc per
 illuminationem saluatoris nostri Iesu Christi, qui de-
 struxit quidem mortem, illuminauit autem vitam
 & incorruptionem per euangelium: in quo positus sum
 ego praedicator, & apostolus, & magister gentium. Ti-
 m. 1. 3. 4. Manifestauit autem temporibus suis
 uerbum suum in praedicatione, qua credita est mihi
 secundum praeceptum saluatoris nostri Dei. Tit. 1. 2.
 lecto filio suo secundum communem fidem gratiae &
 pax a Deo patre, & Christo Iesu saluatore nostro. I-
 bidem cap. 2. 10. 11. 12. 13. 14. Apparuit enim gratia
 Dei saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens
 nos, ut abnegantes impietatem & secularia desideria:
 sobrie, & iuste, & pie uiuamus in hoc saeculo, expe-
 ctantes beatam spem & aduentum gloriae magnae
 & saluatoris nostri Iesu Christi: qui dedit semetipsum
 pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate
 & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem
 bonorum operum. Cap. 3. 4. 5. 6. Cum autem bene-
 gnitas & humanitas apparuit saluatoris nostri Dei
 non ex operibus iustitiae, qua fecimus nos, sed secun-
 dum misericordiam saluos nos fecit per lauacrum
 regenerationis, & renouationis Spiritus sancti, quae
 effudit in nos abunde per Iesum Christum saluato-
 rem nostrum. Hebr. 2. 10. Decebat enim eum
 propter quem omnia, & per quem omnia: qui

ens filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. Ibidem capit. 5. 8. 9. 10. Et quidem cum esset filius Dei, didicit ex his, que passus est, obedientiam: & consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeterna, appellatus a Deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech. Capit. 7. 25. 26. Unde & saluare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum: semper viuens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, & excelsior caelis factus. 1. Petr. 1. 10. 11. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophetae, qui de futura in vobis gratia prophetauerunt: scrutantes in quod, vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi: pronuncians eas quae in Christo sunt passionis, & posteriores glorias. 2. Petr. 3. 18. Crescite vero in gratia, & in cognitione Domini nostri, & saluatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc, & in diem aeternitatis. Amen. Ioan. 4. 14. 15. Et nos vidimus & testificamur quoniam Pater misit Filium suum saluatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est Filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo.

CAPVT XXII.

Christus est via nostra.

FIGURAE Exod. 23. 20. 21. 22. Ecce ego mitto tam angelum meum qui precedat te, & custodiat in via, & introducat in locum quem parauit. Obserua eum,

eum, & audi vocem eius, nec contemnendum preces: quia non dimittet cum peccaveris. & est nomen meum in illo. Quod si audieris vocem eius, & feceris omnia qua loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te. Deut. 32. 10. 11. 12. Invenit eum in terra deserta, in loco horroris & vasta solitudinis: circumduxit eum & docuit, & custodivit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans; expandit alas suas, & assumpsit eum atq; portavit in humeris suis. Dominus solus dux eius fuit: & non erat cum eo Deus alienus. Raphael angelus datus itineris socius iuniori Tobia. Tob. 5. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. Quem & in itinere medicinam docet. Capit. 11. 1. 2. 3. 4. 12. 13. 14. 15. 16. ac demum illi multa bona praestitit. Tob. 12. 1. 2. 3. 4. 5. maximum vero beneficium praestitit cum daemone apprehensum ligavit. Tob. 8. 3. vt dicamus cum iuniorre Tobia. Tob. 12. 3. Me duxit & reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, uxorem ipsi me habere fecit (Ecclesiam scilicet) & daemone ab ea compescuit, gaudium parentibus eius fecit, me ipsum a deuoratione piscis eripuit, te quoq; videre fecit lumen cali, & bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hac poterimus dignum dare?

PROPHETIAE. Psalm. 15. 11. Notas mihi fecisti vias vite, adimplebis me latitia cum visitatio: delectationes in dextera tua usq; in finem Psalm. 66. 3. Vt cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus

nibus gentibus salutare tuum. Psalm. 76. 14. Deus in sancto via tua : quis Deus magnus sicut Deus noster? tu es Deus qui facis mirabilia. Isai. 35. 8. Et erit ibi semita & via, & via sancta vocabitur, non transibit per eam pollutus : & hæc erit vobis directa via, ita ut stulti non errent per eam. Ibid. cap. 25. 20. 21. Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis: præcedet enim vos Dominus & congregabit vos Deus Israël. Capit. 55. 4. 5. Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus. Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: & gentes quæ te non cognouerunt ad te current, propter Dominum tuum & sanctum Israël, quia glorificauit te. Ierem. 30. 21. 22. Et erit dux eius ex eo, & princeps de medio eius producet, & applicabo eum, & accedet ad me: quis enim iste est, qui applicet cor suum ut appropinquet mihi, ait Dominus? Et eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

VERITAS. Matth. 11. 29. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Ioan. 8. 12. Iterum ergo locutus est eis Iesus, dicens: ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Ibidem capit. 13. 15. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Capit. 14. 6. Dicit ei Iesus: ego sum via, veritas, & vita, nemo venit ad patrem nisi per me. Actor. 1. 1. 2. Primum quidem sermonem feci de omnibus ò Theophile, quæ cœpit Iesus facere & docere, usq; in diem

qua precipiens apostolis, per spiritum sanctum quod
 elegit, assumptus est. 1. Cor. II. 1. Imitatores mei esto-
 re, sicut & ego Christi. Ephel. 5. 1. 2. Estote ergo imi-
 tatores Dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilec-
 tione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semet-
 ipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo, in odo-
 rem suauitatis. 1. Petr. 2. 21. 22. In hoc enim vocati
 estis, quia & Christus passus est pro nobis, vobis relin-
 quens exemplum ut sequamini vestigia eius, qui pec-
 catum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.
 1. Ioan. 2. 6. Qui dicit se in ipso manere, debet
 sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.

CAPVT XXIII.

Christus est vita nostra eterna, letitia, gaudium,
 & gloria sanctorum.

PROPHETIAE. Psal. 144. 7. 8. 9. 10. 11. 12.
 13. Memoriam abundantiae suauitatis tuae eru-
 ctabunt: & iustitia tua exultabunt. Misericors
 misericors Dominus: patiens & multum misericors.
 Suavis Dominus vniuersis: & miserationes eius se-
 per omnia opera eius. Confiteantur tibi Domine
 omnia opera tua: & sancti tui benedicant tibi. Glo-
 riam regni tui dicent: & potentiam tuam loque-
 tur: ut notam faciant filijs hominum potentiam tuam
 & gloriam magnificentiae regni tui. Regnum tuum
 regnum omnium saeculorum: & dominatio tua
 omni generatione & generationem. Isai. 25. 8.
 Praecipitabit mortem in sempiternam, & auferet
 Dominus Deus lachrymam ab omni facie, & oppre-

brum populi sui auferet de vniuersa terra : quia Dominus locutus est. Et dicet in die illa : ecce Deus noster iste, expectauimus eum & saluabit nos : iste Dominus : sustinuimus eum, exultabimus, & letabimur in salutare eius. Ibidem capit. 35. 9. 10. Non erit ibi leo, & mala bestia non ascendet per eam, nec inuenietur ibi : & ambulabunt qui liberati fuerint. Et redempti à Domino conuertentur & venient in Sion cum laude, & letitia sempiterna super caput eorum : gaudium & letitiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus. Capit. 60. 18. 19. 20. 21. 22. Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas & contritio in terminis tuis, & occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor luna illuminabit te : Sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & DEUS tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra sol tuus, & luna tua non minuetur : quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui. Populus autem tuus omnes iusti, in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis meae, opus manus meae, ad glorificandum. Minimus erit in mille, & paruulus in gentem fortissimã ; ego Dominus in tempore eius subito faciam istud. Cap. 65. 13. 14. 15. 16. 17. 18. Propter hoc hac dicit Dominus Deus : ecce serui mei comedent, & vos esurietis, ecce serui mei bibent, & vos sitietis, ecce serui mei letabuntur, & vos confundemini : ecce serui mei laudabuntur praexultatione cordis, & vos clamabitis pro dolore

cordis, & pro contritione spiritus ululabit. Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis: & interficiet te Dominus Deus, & seruos suos vocabit nomine alio. In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo amen, & qui iurat in terra, iurabit in Deo amen; quia obliuioni tradita sunt angustia priores, & quia abscondita sunt ab oculis meis. Ecce enim ego creo calos novos, & terram nouam: & non erunt in memoria priora, & non ascendent super eos. Sed gaudebitis & exultabitis usque in sempiternum in his qua ego creo: quia ecce ego creo Ierusalem exultationem, & populum eius gaudium. Ierem. 31. 10. 11. 12. 13. Audite verbum Domini gentes, & annunciate in insulis qua procul sunt, & dicite: qui dispersit Israël congregabit eum, & custodiet eum, sicut pastor gregem suum. Redemit enim Dominus Iacob, & liberauit de manu potentioris. Ecce venient & laudabunt in monte Sion: & confluent ad bona Domini super frumento, & vino, & oleo, & fetu pecorum, & armentorum; eritque anima eorum quasi hortus irriguus, & ultra non esurient. Ezech. 34. 24. 25. 26. 27. 28. Ego autem Dominus ero eis in Deus, & seruus meus Dauid princeps in medio eorum, ego Dominus locutus sum. Et faciam cum eis pactum pacis, & cessare faciam bestias pessimas de terra: qui habitant in deserto, securi dormient in saltibus. Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem: & deducam imbrem in tempore suo, pluuia benedictionis erunt. Et dabit lignum agri fructum suum, & terra dabit germen suum, & erunt in terra sua absque timore

timore: & scient quia ego Dominus cum contriuero
catenas iugi eorum, & eruero eos de manu imperan-
tium sibi. Et non erunt ultra in rapinam in genti-
bus, neq; bestia terra deuorabunt eos: sed habita-
bunt confidenter absq; ullo terrore. Ioel. 3. 18. Et
erit, in die illa stillabunt montes dulcedinem, & colles
fluent lacte: & per omnes riuos Iuda ibunt aqua; &
fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torren-
tem spinarum Vers. 20. 21. Et Iudaea in aeternum
habitabitur, & Ierusalem in generationem & ge-
nerationem. Et mundabo sanguinem eorum, quem
non mundaueram, & Dominus commorabitur in
Sion.

VERITAS. Ioan. 1. 4. In ipso vita erat, &
vita erat lux hominum. Ibidem. 3. 14. 15. Et sicut
Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari
oportet filium hominis: ut omnis qui credit in ipsum
non pereat, sed habeat vitam aeternam. Capit. 4.
10. Respondit Iesus, & dixit ei: si scires donum Dei,
& quis est, qui dicit tibi: da mihi bibere: tu forsitan
petisses ab eo, & dedisset tibi aquam uiuam. Vers.
13. 14. Respondit Iesus, & dixit eis: omnis qui bibit
ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua
quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum, sed aqua
quam ego dabo ei, fiet in eo fons aqua salientis in vi-
tam aeternam. Capit. 5. 24. 25. 26. Amen, amen dia-
co vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei
qui misit me, habet vitam aeternam, & in iudicium
non venit, sed transit a morte in vitam. Amē, amen
dico vobis, quia venit hora, & nunc est quando mor-

qui audient vocem Filij Dei & qui audierint, viuent.
 Sicut enim pater habet vitam in semetipso, sic dedit
 & filio habere vitam in semetipso. Capit. 6. 33. Pa-
 nis enim Dei est, qui de caelo descendit, & dat vitam
 mundo. Vers. 40. Hac est autem voluntas patris
 mei qui misit me, ut omnis qui videt filium & credit
 in eum habeat vitam aeternam, & ego resuscitabo
 eum in nouissimo die. Vers. 47. 48. 49. 50. 51. A-
 men amen dico vobis, qui credit in me habet vitam
 aeternam. Ego sum panis vita. Patres vestri man-
 ducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. Hic
 est panis de caelo descendens: ut si quis ex ipso man-
 ducauerit, non moriatur. Ego sum panis viuus qui
 de caelo descendi: si quis manducauerit ex hoc pane
 viuet in aeternum. Vers. 54. Dixit ergo eis Iesus; a-
 men, amen dico vobis: nisi manducaueritis carnem
 filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebi-
 tis vitam in vobis. Vers. 56. 57. 58. 59. Caro enim
 mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus:
 qui manducat meam carnem, & bibit meum sangui-
 nem, in me manet, & ego in illo. Sicut misit me viuens
 Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat
 me, & ipse viuet propter me. Hic est panis qui de
 caelo descendit. Non sicut manducauerunt patres ves-
 stri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc pa-
 nem viuet in aeternum. Cap. 7. 38. 39. Qui credit in
 me, sicut dicit scriptura flumina de ventre eius fluent
 aqua viua. Hoc autè dixit de spiritu, quem acceptu-
 ri erant credentes in eum: nondum enim erat spi-
 ritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Ca-
 pit. 10

pit. 10. 9. 10. Ego sum ostium. Per me si quis introi-
 rit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua
 inueniet. Fur non venit nisi ut furetur, & mactet, &
 perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius ha-
 beant. Vers. 27. 28. Oues meae vocem meam audiunt,
 & ego cognosco eas, & sequuntur me: & ego vitam
 aeternam do eis, & non peribunt in aeternum, & non
 rapiet eas quisquam de manu mea. Capit. 11. 25.
 Dixit ei Iesus: ego sum resurrectio & vita; qui cre-
 dit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet: & omnis
 qui viuit, & credit in me, non morietur in aeternum.
 Capit. 14. 6. Dicit ei Iesus; ego sum via, veritas, &
 vita: nemo venit ad Patrem nisi per me. Capit.
 17. 3. Hae est autem vita aeterna, ut cognoscant te
 solum Deum verum, & quem misisti Iesum Chri-
 stum. 1. Corinth. 2. 8. Quam nemo principum
 huius seculi cognouit: si enim cognouissent, nunquam
 Dominum gloria crucifixissent. Collos 3. 4. Cum
 Christus apparuerit, vita vestra; tunc & vos appa-
 rebitis cum ipso in gloria. Tit. 2. 13. Expectantes bea-
 tam spem, & aduentum gloriae magni Dei, & salua-
 toris nostri Iesu Christi. 2. Petr. 1. 2. Simon Petrus,
 seruus, & apostolus Iesu Christi. Ihs. qui coequalem soro-
 rici sunt fidem in iustitia Dei nostri, & saluatoris
 Iesu Christi. Gratia vobis, & pax adimplea-
 tur in cognitione DEI, & Christi Iesu Domini
 nostri: quomodo nobis omnia diuina virtutis
 suae, quae ad vitam & pietatem donata sunt per
 cognitionem eius, qui vocauit nos propria gloria
 & virtute. 1. Ioan. 1. 1. 2. Quod fuit ab initio,
 quod

quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus & manus nostra contrectauerunt de verbo vite: & vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis vitam aeternam, quae erat apud Patrem, & apparuit nobis, Ibidem. 5. 11. 12. 13. Et hoc est testimonium, quoniam vitam aeternam dedit nobis Deus. Et haec vita in Filio eius est. Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet. Hec scribo vobis; ut sciatis quoniam vitam habetis aeternam, qui creditis in nomine Filij Dei. Vers. 20. 21. Et scimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio eius. Hic est verus Deus, & vita aeterna. Apoc. 5. 9. 10. Et cantabant canticum nouum dicentes: dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius, quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omnibus tribu, & lingua, & populo, & natione: & fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram. Ibidem capit 7. 14. 15. 16. 17. Et dixi illi: Domine mi tu scis. Et dixit mihi. Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine Agni: ideo sunt ante thronum Dei, & seruiunt ei die ac nocte in templo eius. Et qui sedet in throno, habitabit super illos: non esurient, neque sitient amplius, nec cadet super illos sol, neque ullus aestus: quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad fontes aquarum, & absterget Deus omnem lacrimam

nam ab oculis eorum. Capit. 22. 12. 13. 14. Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. Ego sum A. & Ω. primus & nouissimus, principium & finis. Beati qui lauant stolas suas in sanguine Agni: ut sit potestas eorum in ligno vite, & per portas intrent in ciuitatem.

LIBER